

Svetový luteránsky zväz
Pápežská rada
pre napomáhanie jednoty kresťanov

Spoločné vyhlásenie
k učeniu o ospravedlnení

Spoločné oficiálne stanovisko

Dodatok
k Spoločnému oficiálnemu stanovisku

Preklad z anglického a nemeckého originálu

Pripravila spoločná komisia
Konferencie biskupov Slovenska a Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku

Preklad z anglického a nemeckého originálu
Pripravila spoločná komisia Konferencie biskupov Slovenska a Evanjelickej cirkvi
augsburského vyznania na Slovensku

Anglický a nemecký originál možno nájsť na
www.vatican.va a www.lutheranworld.org

Slovenský preklad možno nájsť aj na
www.kbs.sk a www.ecav.sk

©Konferencia biskupov Slovenska, 2004

©Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku, 2004

Predslovy k slovenskému vydaniu

Ospravedlnení z viery máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista

(Rimanom 5,1)

S vďakou voči Pánu Bohu Vám chcem týmto odporúčať tieto materiály. „Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení“ a ďalšie dva doplňujúce dokumenty sú prvým spoločným vieroučným krokom Katolíckej a Evanjelickej cirkvi od reformácie v 16. storočí. Korunujú záver dvadsiateho storočia, ktoré bolo mnohými nazvané ako storočie ekumenizmu. Tieto dokumenty majú teda význam historického medzníka, ktorý v sebe nesie nádej pre budúcnosť.

Jeho živý a aktuálny význam je však najmä v tom, že sa vyjadruje k otázke, ktorá je skutočne articulus standis et cadendis ecclesiae. Cirkev stojí a padá na tom, ako chápe ospravedlnenie hriešneho človeka, ako sa človek stáva spravodlivým pred Bohom. Konštatovanie, že sme

ospravedlnení iba na základe spasiteľného diela Ježiša Krista, teda milosťou Božou a že toto naše ospravedlnenie možno prijať iba vierou, ktorá si nerobí zo seba žiadne zásluhy, je tou rozhodujúcou vieroučnou skutočnosťou.

Spoločné vyhlásenie konštatuje konsenzus v základných pravdách ohľadom učenia o ospravedlnení, a preto tiež dosvedčuje, že na toto spoločné vieroučné stanovisko sa nevzťahujú vzájomné zavrhnutia vyslovené v 16. storočí.

Naša Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku ako členská cirkev Svetového luteránskeho zväzu schválila podpísanie spoločného vyhlásenia rozhodnutím synody. Súlad v základných pravdách tejto centrálnej otázky kresťanskej viery vytvára novú klímu vo vzťahoch našich cirkví. Je potrebná najmä pre svedectvo jednotlivých cirkví, cirkevných zborov a kresťanov v prostredí dnešnej pluralistickej občianskej spoločnosti. Jednota v chápaní centrálnosti diela Ježiša Krista znamená svedectvo o jednote v Kristovi, ktorý je skutočnou hlavou jednej všeobecnej svätej cirkvi.

Náš svet sa pýta na to, ako jednotlivé cirkvi so svojimi liturgickými, organizačnými a vieroučnými špecifikami, myslia pozvanie k nasledovaniu Ježiša Krista, ktoré je základným cieľom kresťanskej misie. Keď spoločne vyznávame hodnotu diela záchrany v Ježišovi Kristovi, keď prežívame skutočnosť, že on je Boží Syn, jeden v Svätej Trojici s Otcom a Svätým Duchom, má pozvanie ku Kristovi spoločný jednotiaci charakter.

To pokladám za najdôležitejší dôsledok spoločného vyhlásenia. Podporuje misiu kresťanov v dnešnom svete. Zároveň nesie v sebe nádej na nové ďalšie kroky vo vzájomných vzťahoch, o ktorých tieto dokumenty tiež svedčia.

Preto odporúčam rád tieto dokumenty a som vdáčný Pánu Bohu, že som mohol ako viceprezident Svetového luteránskeho zväzu spolu s ďalšími podpísať toto spoločné vyhlásenie.

**Július Filo, generálny biskup
Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku**

Aby všetci boli jedno

(Ján 17, 21)

Slovenskej veriacej verejnosti, tak zo strany Evanjelickej cirkvi a. v., ako aj zo strany Katolíckej cirkvi, sa dostáva do rúk Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení, ktoré 31. októbra 1999 v Augsburgu podpísali zodpovední predstavitelia Katolíckej cirkvi a Svetového luteránskeho zväzu.

Toto Spoločné vyhlásenie je výsledkom mnohoročných rozhovorov teológov z oboch strán. Nie však iba rozhovorov. Aj modlitieb na oboch stranách všetkých tých, ktorí boli do veci zainteresovaní. Cesta ekumenizmu je dielom Ducha Svätého. Ako sa z textu dozvedáme, náuka o ospravedlivení patrí k podstatným pravdám viery oboch cirkví. Ved' Kristus „pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil z nebies“. Konsenzus v chápaní tejto základnej pravdy viery na oboch stranách je veľkým krokom na ťažkej a iste ešte veľmi dlhej ceste ekumenizmu. Spoločné vyhlásenie z Augsburgu vyvolalo radosť na celom svete.

Ako som už spomenul, jeho konečná podoba je výsledkom mnohoročnej práce a teologického bádania. Vyžadovala si pozorný výber slov a formulácií. Teológie oboch cirkví majú vlastné formulácie o tej istej veci. Duchovné a nadprirodzené skutočnosti sa veľmi ťažko vyjadrujú ľudskou rečou. Avšak aj Boh sa k nám mohol prihovoriť len ľudskou rečou, ináč by sme mu vôbec nerozumeli. ďalší problém ľudskej reči spočíva v tom, že na svete je mnoho jazykov. Preklad do iného jazyka už nevystihne všetko do posledných podrobností a vnímania. Do istej

miery je už aj exegézou. Musí ňou byť, ak chce byť čo najpresnejší.

Spoločné vyhlásenie podlieha tým istým problémom. Prekladateľské skupiny na oboch stranách používali rozdielne originály – anglický a nemecký. Trvalo to dlho, pokiaľ sa zhodli na rovnakom texte.

Najväčším problémom bolo slovo, ktoré má vystihnúť podstatu veci. Ide o predmet Spoločného vyhlásenia. Nemecký originál používa výraz Rechtfertigung, anglický Justification.

V slovenskom jazyku ide o výraz ospravedlnenie alebo ospravodlivenie. Donedávna teológia obidvoch cirkví používali výraz ospravedlnenie. Prekladatelia Katechizmu Katolíckej cirkvi začali používať výraz ospravodlivenie, ktorý v gramatickom pohľade je výstižnejší. Ide tu o proces, ktorým sa človek z hriešnika stane spravodlivým. Ospravedlnenie je skôr tolerancia toho, že som niečo neurobil.

Keďže obidve cirkvi donedávna používali prvý výraz, KBS súhlasila, aby sa v Spoločnom vyhlásení podržal, ale s jasným poukázaním na to, že ide o označenie tej skutočnosti, v ktorej sa človek z hriešnika stáva spravodlivým tak, ako je to v texte Spoločného vyhlásenia vysvetlené.

Samotný text je teologicky veľmi náročný. Je určený odborníkom, teológom a duchovným pastierom, ktorí ho majú prístupným spôsobom vysvetľovať Božiemu ľudu.

Nakoniec si dovoľím vysloviť želanie, aby toto „Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení“ v slovenskom jazyku, bolo živou platformou ďalších ekumenických podujatí na ceste k splneniu Ježišovej túžby – „aby všetci boli jedno“(Ján 17,21).

František Tondra,
predseda Konferencie biskupov Slovenska

Predslov

Rímskokatolícka cirkev a Svetový luteránsky zväz s veľkou radosťou predkladajú oficiálny text Spoločného vyhlásenia k učeniu o ospravedlnení.

Slávnostné potvrdenie Spoločného vyhlásenia v Aug sburgu 31. októbra 1999 prostredníctvom Spoločného oficiálneho stanoviska s Dodatkom (Annexom) je ekumenickou udalosťou historického významu.

Teologickým školám, cirkevným zborom a farnostiam odporúčame, aby tieto texty pozorne študovali. Jednotlivých kresťanov povzbudzujeme, aby ich dôkladne čítali. Prosíme, nech spoločné ekumenické zamýšľanie sa nad biblickým svedectvom o ospravedlnení a jeho význame pre cirkev a život jednotlivca a spoločnosti pokračuje a prehlbuje sa.

ďakujeme Bohu, že rozhovory, ktoré trvali niekoľko desaťročí, dospeli k tomuto výsledku. Máme nádej, že dosiahnutý výsledok je dobrým základom na ďalšie zblíženie sa ekumenických partnerov a prispeje aj k ekumenizmu vôbec.

Kardinál Edward Idris Cassidy,

predseda Pápežskej rady
pre napomáhanie jednoty kresťanov

Biskup Walter Kasper,
tajomník Pápežskej rady
pre napomáhanie jednoty kresťanov

Christian Krause,
krajinský biskup,
prezident Svetového luteránskeho zväzu

Dr. Ishmael Noko,
generálny tajomník Svetového luteránskeho zväzu

**Spoločné vyhlásenie
Svetového luteránskeho zväzu
a Katolíckej cirkvi
k učeniu o ospravedlnení**

Preambula

(1) Učenie o ospravedlnení* malo ústredný význam pre evanjelickú** reformáciu 16. storočia. Pokladalo sa za „*prvý a hlavný článok*“¹ a zároveň za „*vládcu a sudcu nad všetkými ostatnými časťami kresťanského učenia*“². Učenie o ospravedlnení vo svojej podobe z čias reformácie a jeho osobitný význam sa zdôrazňovali a obhajovali ako protiklad voči súdobej rímskokatolíckej teológii a Rímskokatolíckej cirkvi. Tá zo svojej strany zdôrazňovala a obhajovala inak formované učenie o ospravedlnení. Z pohľadu reformácie sa ospravedlnenie pokladalo za jadro všetkých sporov. V evanjelických *Symbolických knihách*³ i na Tridentskom koncile Rímskokatolíckej cirkvi boli vyrieknuté vzájomné odsúdenia učenia. Tieto odsúdenia platia ešte aj dnes a spôsobujú rozdelenie cirkví.

(2) Učenie o ospravedlnení si v evanjelickej tradícii zachovalo svoje osobitné postavenie. Preto od samého začiatku zaujímalo dôležité miesto aj v oficiálnom evanjelicko-rímskokatolíckom dialógu.

(3) Osobitnú pozornosť treba venovať nasledujúcim správam: *Evanjelium a cirkev* (1972)⁴ a *Cirkev a ospravedlnenie* (1994)⁵ spoločnej evanjelicko-rímskokatolíckej komisie; *Ospravedlnenie z viery* (1983)⁶ z evanjelicko-rímskokatolíckeho dialógu v USA a štúdiu *Odsúdenia reformačnej doby – ešte stále rozdeľujú cirkvi?* (1986)⁷ Ekumenickej pracovnej skupiny protestantských a katolíckych teológov v Nemecku. Niektoré z týchto správ o rozhovoroch boli oficiálne prijaté cirkvami. Dôležitým príkladom takéhoto prijatia je záväzné stanovisko Spojenej evanjelicko-luteránskej cirkvi Nemecka k štúdii o odsúdeniach učenia (1994) na najvyššom možnom stupni cirkevného uznania spolu s inými členskými cirkvami Evanjelickej cirkvi v Nemecku.⁸

(4) V diskusii k učeniu o ospravedlnení vykazujú všetky správy o rozhovoroch, ako aj ohlasy na ne vysoký stupeň súhlasu v prístupe i v záveroch. Preto nadišiel čas zhodnotiť a zhrnúť výsledky dialógov o ospravedlnení tak, aby naše cirkvi boli náležite presne a stručne informované o celkovom výsledku tohto dialógu a tak boli schopné urobiť záväzné

rozhodnutia.

(5) Predkladané *Spoločné vyhlásenie* má tento zámer: ukázať, že na základe vzájomných rozhovorov sú podpisujúce evanjelické cirkvi a Rímskokatolícka cirkev⁹ teraz schopné vyjadriť spoločné chápanie nášho ospravedlnenia Božou milosťou skrze vieru v Krista. Toto vyhlásenie neobsahuje všetko, čo jedna či druhá cirkev učí o ospravedlnení; zahŕňa však konsenzus v základných pravdách učenia o ospravedlnení a ukazuje, že zostávajúce rozdiely v jeho vysvetľovaní už viac nie sú dôvodom na vzájomné odsúdenia učenia.

(6) Naše Vyhlásenie nie je novým, samostatným výkladom popri správach a dokumentoch z doterajšieho dialógu a už vôbec nie je ich náhradou. Skôr sa znova a znova odvoláva – ako svedčí príloha o prameňoch – na uvedené texty a ich argumentáciu.

(7) Podobne ako samotné dialógy, aj toto *Spoločné vyhlásenie* je založené na presvedčení, že prekonaním doterajších kontroverzných otázok a odsúdení učenia ich cirkvi ani neberú na ľahkú váhu, ani sa nespreneverujú vlastnej minulosti. Práve naopak, toto vyhlásenie spočíva v presvedčení, že naše cirkvi, každá vo svojich dejinách, dospeli k novému názoru. Prebehol vývoj, ktorý im nielen umožňuje, ale aj vyžaduje od nich, aby preskúmali otázky spôsobujúce rozdelenie a vzájomné odsúdenia minulosti a pozreli sa na ne v novom svetle.

1. Biblické posolstvo o ospravedlnení

(8) K týmto novým názorom nás priviedlo naše spoločné počúvanie Božieho slova vo Svätom písme. Spolu počúvame evanjelium, ktoré hovorí že „... *Boh miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna, aby nik nezahynul, ale aby večný život mal každý, kto verí v neho*“ (Ján 3, 16). Táto dobrá zvesť je vo Svätom písme vyjadrená rozličným spôsobom. V Starej zmluve počúvame Božie slovo o ľudskej *hriešnosti* (*Žalmy* 51, 1-5; *Daniel* 9, 5n; *Kazateľ* 8, 9n; *Ezdráš* 9, 6n) a o ľudskej *neposlušnosti* (Genezis 3, 1-19; *Nehemiáš* 9, 16n.26) ako aj o *spravodlivosti* (*Izaiáš* 46, 13; 51, 5-8; 56, 1; porov. 53, 11; *Jeremiáš* 9, 24) a o Božom *súde* (*Kazateľ* 12, 14; *Žalmy* 9, 5n; 76, 7-9).

(9) V Novej zmluve sa s pojmami *spravodlivosť* a *ospravedlnenie* v spisoch Matúša (5, 10; 6, 33; 21, 32), Jána (16, 8-11), v *Liste Hebrejom* (5, 3; 10, 37n), a v *Jakubovom liste* (2, 14-26) narába rozličným spôsobom.¹⁰ Aj v pavlinistických listoch je dar spásy opísaný rozličným spôsobom, medzi iným ako: *oslobodenie k slobode* (*Galatánom* 5, 1-13; porov. *Rimanom* 6, 7), *zmierenie s Bohom* (2. *Korintánom* 5, 18-21; porov. *Rimanom* 5, 11), *pokoj s Bohom* (*Rimanom* 5, 1), *nové stvorenie* (2. *Korintánom* 5, 17), *život pre Boha v Kristovi Ježišovi* (*Rimanom* 6, 11.23), alebo *posvätenie v Kristovi Ježišovi* (1. *Korintánom* 1, 2; 1, 30; 2. *Korintánom* 1, 1). Medzi týmito označeniami sa vyníma výraz *ospravedlnenie* hriešnika Božou milosťou skrze vieru (*Rimanom* 3, 23-25), ktorý sa osobitne vyzdvihoval v čase reformácie.

(10) Pavol opisuje evanjelium ako Božiu moc na spásu človeka, ktorý upadol do područia hriechu, ako posolstvo, ktoré hriešnym ľudským bytostiam Božou milosťou skrze vieru (*Rimanom* 3, 23-25) hlása, že „*Božia spravodlivosť sa zjavuje z viery k viere*“ (*Rimanom* 1, 16n) a daruje „*ospravedlnenie*“ (*Rimanom* 3, 21-31). Pavol zvestuje Krista ako „*našu spravodlivosť*“ (1. *Korintánom* 1, 30), vzťahujúc tak na vzkrieseného Pána to, čo Jeremiáš zvestoval o samom Bohu (*Jeremiáš* 23, 6). Všetky rozmery Kristovho spasiteľného diela majú korene v jeho smrti a zmŕtvychvstaní, lebo on je náš Pán, ktorý „*bol vydaný za naše priestupky a vzkriesený pre naše ospravedlnenie*“ (*Rimanom* 4, 25). Všetci ľudia potrebujú

Božiu spravodlivosť, pretože „*všetci zhrešili a nemajú Božiu slávu*“ (Rimanom 3, 23; porov. Rimanom 1, 18-3,20; 11, 32; Galat'anom 3, 22). V *Liste Galat'anom* (3, 6) a v *Liste Rimanom* (4, 3-9), Pavol chápe Abrahámovu vieru (*Genesis* 15, 6) ako vieru v Boha, ktorý ospravedľňuje hriešnika (Rimanom 4, 5) a odvoláva sa na svedectvo Starej zmluvy, aby podoprel svoje evanjelium, že táto spravodlivosť bude započítaná všetkým, ktorí tak ako Abrahám dôverujú Božiemu zaslúbeniu. „*Lebo spravodlivý z viery bude žiť*“ (Abakuk 2, 4; Galat'anom 3, 11; Rimanom 1, 17). V pavlinistických listoch je Božia spravodlivosť súčasne Božou silou pre každého veriaceho (Rimanom 1, 16n; 2. Korint'anom 5, 21). V Kristovi ju robí našou spravodlivosťou (2. Korint'anom 5, 21). Na ospravedlnení máme účasť skrze Krista Ježiša, ktorého Boh „*ustanovil za prostriedok zmierenia jeho krvou, skrze vieru*“ (Rimanom 3, 25; porov. 3, 21-28). „*Lebo milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie je z vás, je to Boží dar. Nie zo skutkov...*“ (Efezanom 2, 8n).

(11) Ospravedlnenie je odpustenie hriechov (porov. Rimanom 3, 23-25; Skutky 13, 39; Lukáš 18, 14), oslobodenie od panujúcej moci hriechu a smrti (porov. Rimanom 5, 12-21) a od kliatby zákona (porov. Galat'anom 3, 10-14). Ospravedlnenie znamená prijatie do spoločenstva s Bohom: už teraz, dokonale však v budúcom Božom kráľovstve (porov. Rimanom 5, 1n). Zjednocuje s Kristom a s jeho smrťou a vzkriesením (porov. Rimanom 6, 5). Nastáva v prijatí Ducha Svätého v krste ako včlenenie do jedného tela (porov. Rimanom 8, 1n.9n; 1. Korint'anom 12, 12n). Všetko toto pochádza jedine od Boha, pre Krista, z milosti skrze vieru v „*evanjelium o Božom Synovi*“ (Rimanom 1, 1-3).

(12) Ospravedlnení žijú z viery, ktorá pochádza z Kristovho slova (porov. Rimanom 10, 17) a ktorá je činná skrze lásku (Galat'anom 5, 6), ktorá je ovocím Ducha (porov. Galat'anom 5, 22n). Keďže však na ospravedlnených zvonku i zvnútra útočia mocnosti a žiadostivosť (porov. Rimanom 8, 35-39; Galat'anom 5, 16-21) a oni upadajú do hriechu (porov. 1. Jánov 1, 8.10), veriaci musia znova a znova počúvať Božie zaslúbenia, vyznávať svoje hriechy (porov. 1. Jánov 1, 9), mať účasť na Kristovom tele a krvi a byť povzbudzovaní žiť spravodlivo, v súlade s Božou vôľou. Preto apoštol hovorí ospravedlneným: „*s bážňou a chvením pracujte na svojej spáse; veď Boh pôsobí vo vás, aby ste aj chceli, aj konali podľa jeho dobrej vôle*“ (Filipanom 2, 12n). Dobrá zvesť však zostáva: „*A tak teda už nejestvuje odsúdenie pre tých, čo sú v Kristu Ježišovi*“ (Rimanom 8, 1) a v ktorých žije Kristus (porov. Galat'anom 2, 20). Skrze Kristov „*spravodlivý čin prišlo ospravedlnenie na všetkých ľuďoch, teda život*“ (Rimanom 5, 18).

2. Učenie o ospravedlnení ako ekumenický problém

(13) Protichodný výklad a uplatňovanie biblického posolstva o ospravedlnení boli v 16. storočí hlavnou príčinou rozkolu Západnej cirkvi a viedli aj k vzájomným odsúdeniam učenia. Spoločné chápanie ospravedlnenia má preto základný význam a je nevyhnutné na prekonanie tohto rozdelenia. Ekumenický dialóg po Druhom vatikánskom koncile si osvojil poznatky najnovšieho biblického bádania, ako aj najnovšie poznatky z dejín teológie a dejín dogiem. To viedlo k značnému zblíženiu v učení o ospravedlnení, takže naše *Spoločné vyhlásenie* môže formulovať konsenzus v základných pravdách učenia o ospravedlnení. Vo svetle tohto konsenzu sa príslušné odsúdenia učenia 16. storočia nevzťahujú na dnešného partnera.

3. Spoločné chápanie ospravedlnenia

(14) Evanjelické cirkvi a Rímskokatolícka cirkev spolu počúvali dobrú zvesť hlásanú vo Svätom písme. Toto spoločné počúvanie a najmä teologické rozhovory posledných rokov viedli k spoločnému chápaniu ospravedlnenia. Spoločné ponímanie zahŕňa konsenzus v základných pravdách; rozdielne vysvetľovania jednotlivých výrokov sú s ním kompatibilné.

(15) Je našou spoločnou vierou, že ospravedlnenie je dielom trojjediného Boha. Otec poslal svojho Syna na svet, aby spasil hriešnikov. Základom a predpokladom ospravedlnenia je Kristovo vtelenie, smrť a zmŕtvychvstanie. Ospravedlnenie teda znamená, že sám Kristus je naša spravodlivosť, na ktorej máme podľa Otcovej vôle účasť skrze Ducha Svätého. Spoločne vyznávame: „*Jedine milosťou vo viere v Kristovo spasiteľné dielo a nie pre naše zásluhy nás Boh prijíma a dostávame Ducha Svätého, ktorý obnovuje naše srdcia, keď nám dáva schopnosť a vyzýva nás konať dobré skutky.*“¹¹

(16) Všetci ľudia sú Bohom povolaní na spásu v Kristovi. Len skrze Krista sme ospravedľňovaní, keď vo viere prijímame túto spásu. Viera sama je Boží dar skrze Ducha Svätého, ktorý koná v slove a vo sviatostiach v spoločenstve veriacich a súčasne vedie veriacich k takej obnove života, ktorú Boh završuje vo večnom živote.

(17) Spoločne sme presvedčení, že poslanstvo o ospravedlnení nám osobitným spôsobom poukazuje na jadro novozmluvného svedectva o Božom spasiteľnom konaní v Kristovi: ono nám hovorí, že ako hriešnici máme nový život jedine vďaka odpúšťajúcemu a obnovujúcemu milosrdenstvu, ktoré Boh udeľuje ako dar a my ho prijímame vo viere, pričom si ho nijakým spôsobom nemôžeme zaslúžiť.

(18) Preto učenie o ospravedlnení, ktoré vyjadruje toto poslanstvo a rozvíja ho, je viac než len jedna časť kresťanskej viery. Má zásadný vzťah k všetkým pravdám viery, ktoré treba vidieť v ich vzájomnom vnútornom súvisi. Je nevyhnutným kritériom, ktorého cieľom je neprestajne orientovať celé učenie a prax našich cirkví na Krista. Ak evanjelici zdôrazňujú jedinečný význam tohto kritéria, nepopierajú vzájomnú súvislosť a význam všetkých právd viery. Ak sa katolíci cítia viazaní viacerými kritériami, nepopierajú osobitnú funkciu poslanstva o ospravedlnení. Evanjelici a katolíci majú spoločný cieľ vo všetkom vyznávať Krista, ktorému treba nadovšetko dôverovať ako jedinému prostredníkovi (porov. 1. *Timotejovi* 2, 5n), skrze ktorého Boh v Duchu Svätom dáva samého seba a vylieva svoje obnovujúce dary (porov. *Pramene* k 3. časti).

4. Vysvetlenie spoločného chápania ospravedlnenia

4.1. Ľudská bezmocnosť a hriech vo vzťahu k ospravedlneniu

(19) Spoločne vyznávame, že pokiaľ ide o spásu, človek je úplne odkázaný na zachraňujúcu Božiu milosť. Sloboda, ktorú má vo vzťahu k iným ľuďom a veciam tohto sveta, nie je slobodou vzhľadom na spásu. Ako hriešnik podlieha Božiemu súdu a nie je schopný sám sa obrátiť k Bohu a hľadať spásu ani si zaslúžiť ospravedlnenie pred Bohom, ani svojimi vlastnými schopnosťami dosiahnuť spásu. Ospravedlnenie nastáva jedine z Božej milosti. Keďže to spoločne vyznávajú katolíci aj evanjelici, platí:

(20) Ak katolíci hovoria, že človek v príprave na ospravedlnenie a jeho prijatie svojím súhlasom „spolupracuje“ s ospravedľňujúcim Božím konaním, vidia aj v tomto osobnom súhlase účinok milosti, a nie konanie človeka z vlastných síl.

(21) Podľa evanjelického učenia človek nie je schopný spoluúčinkovať na svojej spáse, pretože sa ako hriešnik aktívne vzpiera Bohu a jeho zachraňujúcemu konaniu. Evanjelici nepopierajú, že človek môže odmietnuť účinkovanie milosti. Ak zdôrazňujú, že človek môže ospravedlnenie len prijať (*mere passive*), vylučujú tým akúkoľvek možnosť prispieť k vlastnému ospravedlneniu. Nepopierajú však, že veriaci sa v plnej miere osobne podieľajú na svojej viere, ktorú spôsobuje Božie slovo (porov. *Pramene* k 4.1.)

4.2. Ospravedlnenie ako odpustenie hriechov a učinenie spravodlivým

(22) Spoločne vyznávame, že Boh odpúšťa hriech z milosti a zároveň oslobodzuje človeka od zotročujúcej moci hriechu a udeľuje mu dar nového života v Kristovi. Ak má človek vierou účasť na Kristovi, Boh mu už nepočíta jeho hriech a Duchom Svätým v ňom spôsobuje čínorodú lásku. Tieto dva aspekty milostivého Božieho konania neslobodno oddeľovať, lebo človek sa vierou zjednocuje s Kristom, ktorý je vo svojej osobe našou spravodlivosťou (porov. 1. *Korint'anom* 1, 30): tak odpustením hriechov, ako aj posväcujúcou prítomnosťou samého Boha. Keďže to spoločne vyznávajú katolíci aj evanjelici, platí:

(23) Ak evanjelici zdôrazňujú, že Kristova spravodlivosť je našou spravodlivosťou, chcú predovšetkým potvrdiť, že hriešnik v zasľúbení odpustenia dostáva spravodlivosť pred Bohom v Kristovi a že jeho život je obnovený len v spojení s Kristom. Ak hovoria, že Božia milosť je odpúšťajúca láska („*Božia priazeň*“)¹², nepopierajú tým obnovu života kresťana. Ich zámerom je skôr vyjadriť, že ospravedlnenie zostáva nezávislé od akejkoľvek ľudskej spolupráce a nezávisí ani od účinkov milosti, ktoré obnovujú život v človeku.

(24) Ak katolíci zdôrazňujú, že veriacemu je prijatím milosti darovaná obnova vnútorného človeka¹³, chcú tým potvrdiť, že odpúšťajúca Božia milosť je vždy spojená s darom nového života, ktorý sa v Duchu Svätom prejavuje v čínorodej láske; tým však nepopierajú, že Boží dar milosti v ospravedlnení ostáva nezávislý od ľudskej spolupráce (porov. *Pramene* k časti 4.2.).

4.3. Ospravedlnenie skrze vieru a z milosti

(25) Spoločne vyznávame, že hriešnik je ospravedľňovaný skrze vieru v spasiteľné konanie Boha v Kristovi. Túto spásu mu dáva Duch Svätý v krste ako základ celého jeho kresťanského života. Človek dôveruje v milostivé Božie zasľúbenie ospravedľňujúcou vierou, v ktorej je obsiahnutá nádej v Boha a láska k nemu. Táto viera je činná v láske, a preto kresťan nemôže a nesmie zostať bez skutkov. Ale nič z toho, čo v ospravedlnenom človeku predchádza slobodný dar viery alebo nasleduje za ním, nie je ani dôvodom ospravedlnenia, ani zásluhou, ktorá by k nemu viedla.

(26) Podľa evanjelického chápania Boh ospravedľňuje hriešnika jedine vo viere (*sola fide*). Vo viere plne dôveruje svojmu Stvoriteľovi a Vykupiteľovi a tak žije v spoločenstve s ním. Boh sám spôsobuje vieru, keď svojím stvoriteľským slovom vyvoláva takúto dôveru. Keďže tento Boží čin je novým stvorením, zasahuje všetky dimenzie osoby a vedie k životu v nádeji a v láske. Tak sa v učení o „*ospravedlnení jedine vierou*“ uplatňuje rozlíšenie, ale nie oddelenie medzi samotným ospravedlnením a obnovením spôsobu života, ktoré nevyhnutne vyplýva z ospravedlnenia a bez ktorého viera neexistuje. Skôr sa tým vyjadruje základ, z ktorého vyrastá obnova života. Obnova života pochádza z Božej lásky, ktorá je človeku darovaná v ospravedlnení. Ospravedlnenie a obnova sú spojené skrze Krista prítomného vo viere.

(27) Aj podľa katolíckeho chápania má viera základný význam pre ospravedlnenie. Bez nej totiž nemôže jestvovať nijaké ospravedlnenie. Človek je ako poslucháč Božieho slova a veriaci ospravedlnený skrze krst. Ospravedlnenie hriešnika je odpustenie hriechov a učinenie hriešnika spravodlivým skrze ospravedľujúcu milosť, ktorá nás robí Božími deťmi. V ospravedlnení prijímajú ospravedlnení od Krista vieru, nádej a lásku a tak sú prijímaní do spoločenstva s ním.¹⁴ Tento nový, osobný vzťah k Bohu sa úplne zakladá na Božej milosti a stále ostáva závislým od spásotvorného konania milostivého Boha, ktorý zostáva verný samému sebe, takže človek sa môže na neho spoľahnúť. Preto sa ospravedľujúca milosť nikdy nestáva vlastníctvom, na ktoré by sa človek mohol odvolávať voči Bohu. Ak sa podľa katolíckeho ponímania zdôrazňuje obnova života milosťou ospravedlnenia, táto obnova vo viere, nádeji a láske je vždy odkázaná na bezhraničnú Božiu milosť, nijako neprispieva k ospravedlneniu, a preto sa nemôžeme pred Bohom chváliť (porov. *Rimanom* 3, 27), (porov. *Pramene* k časti 4.3.).

4.4. Ospravedlnený ako hriešnik

(28) Spoločne vyznávame, že Duch Svätý v krste zjednocuje človeka s Kristom, ospravedľuje ho a skutočne obnovuje. A predsa ostáva ospravedlnený po celý život a neprestajne odkázaný stále pozeráť na bezpodmienečne ospravedľujúcu Božiu milosť. Stále je vystavený moci hriechu, ktorý ešte vždy dolieha svojimi nápormi (porov. *Rimanom* 6, 12-14), a nie je zbavený celoživotného zápasu proti odporu sebeckých žiadostí starého Adama voči Bohu (porov. *Galat'anom* 5, 16; *Rimanom* 7, 7-10). Aj ospravedlnený musí denne prosieť Boha o odpustenie, ako je to v Modlitbe Pána (porov. *Matúš* 6, 12; 1. *Jánov* 1, 9), vždy znova je volaný na obrátenie a pokánie a vždy znova dostáva odpustenie.

(29) Evanjelici to chápu v tom zmysle, že kresťan je „zároveň spravodlivý aj hriešnik“. Veriaci je úplne spravodlivý, lebo mu Boh odpúšťa hriechy slovom i sviatosťou a udeľuje mu Kristovu spravodlivosť, ktorú si privlastňuje vierou a ktorá ho robí v Kristovi spravodlivým pred Bohom. Vzhľadom na seba však zo zákona spoznáva, že zároveň zostáva úplným hriešnikom. Ešte stále v ňom prebýva hriech (porov. 1. *Jánov* 1, 8; *Rimanom* 7, 17.20), lebo ešte vždy sa spolieha na falošných bohov a nemiluje Boha bezvýhradnou láskou, ktorú od neho žiada Boh ako jeho Stvoriteľ (porov. *Deuteronomium* 6, 5; *Matúš* 22, 36-40 par.). Toto protivienie sa Bohu je vskutku hriechom. Ale na základe Kristovej zásluhy je zotročujúca moc hriechu zlomená. Kresťana už „neovláda“ hriech, lebo tento hriech je „ovládaný“ Kristom, s ktorým je veriaci spojený vo viere. A tak kresťan, kým žije na tejto zemi, čiastočne môže žiť životom v spravodlivosti. Napriek hriechu kresťan už nie je odlúčený od Boha, lebo hriech sa mu, znovuzrodenému v krste a Duchu Svätom, v dennodennom návrate ku krstu odpúšťa, takže ho už nezatraca a neprináša mu večnú smrť.¹⁵ Keď teda evanjelici hovoria, že ospravedlnený človek je aj hriešnikom a že jeho odpor proti Bohu je naozaj hriechom, nepopierajú, že napriek tomu nie je oddelený od Boha a že tento hriech je „ovládaným“ hriechom. V týchto tvrdeniach sú zajedno s rímskokatolíckmi, a to aj napriek rozdielom v chápaní hriechu v ospravedlnenom človekovi.

(30) Katolíci zastávajú stanovisko, že milosť Ježiša Krista, ktorá sa udeľuje v krste, odníma všetko, čo je hriechom „vo vlastnom zmysle“ a čo je „hodné odsúdenia“ (porov. *Rimanom* 8, 1).¹⁶ Ale v človeku jednako zostáva náklonnosť, ktorá pochádza z hriechu a pobáda na hriech (*concupiscentia*). Keďže však podľa katolíckeho presvedčenia k uskutočneniu ľudského hriechu prináleží osobný prvok a v tejto náklonnosti osobný prvok chýba, katolíci ju nechápu ako hriech vo vlastnom zmysle slova. Tým nechcú poprieť, že táto náklonnosť nezodpovedá

pôvodnému Božiemu plánu s človekom ani že je objektívne protivením sa Bohu a predmetom celožitného zápasu. Z vďačnosti za vykúpenie skrze Krista zdôrazňujú, že táto náklonnosť protiviť sa Bohu si nezasluhuje trest večnej smrti¹⁷ a ospravedlneného človeka neodlučuje od Boha. Ale keď sa ospravedlnený úmyselne odlučuje od Boha, nestačí, aby nanovo zachovával prikázania, ale musí vo sviatosti zmierenia prijať odpustenie a pokoj skrze slovo odpustenia, ktoré sa mu poskytuje mocou Božieho diela zmierenia v Kristovi (porov. *Pramene* k časti 4.4.).

4.5. Zákon a evanjelium

(31) Spoločne vyznávame, že človek je ospravedľňovaný vo viere v evanjelium „*nezávisle od skutkov zákona*“ (*Rimanom* 3, 28). Kristus naplnil zákon a svojou smrťou a zmŕtvychvstaním ho prekonal ako cestu k spásu. Súčasne vyznávame, že Božie prikázania zostávajú pre ospravedlneného v platnosti a že Kristus svojím slovom a životom vyjadril Božiu vôľu, ktorá je smernicou správania pre ospravedlnených ľudí.

(32) Evanjelici poukazujú na to, že rozlišovanie a správne vzájomné priradenie zákona a evanjelia má podstatný význam na pochopenie ospravedlnenia. Zákon vo svojom teologickom uplatnení vyjadruje požiadavku a obvinenie, ktorým sa podrobuje po celý život každý človek, aj kresťan, pretože je hriešny. Ony odhaľujú jeho hriech, aby sa vo viere v evanjelium bezvýhradne obrátil na Božie milosrdenstvo v Kristovi, ktoré jediné ho ospravedľňuje.

(33) Keďže zákon ako cesta k spásu je naplnený a prekonalý evanjeliom, môžu katolíci hovoriť, že Kristus nie je zákonodarcom v tom zmysle ako Mojžiš. Ak katolíci zdôrazňujú, že ospravedlnený je povinný zachovávať Božie prikázania, nepopierajú tým, že Boh vo svojom milosrdenstve skrze Ježiša Krista prisľúbil svojim deťom milosť večného života¹⁸ (porov. *Pramene* k časti 4.5.).

4.6. Istota spásy

(34) Spoločne vyznávame, že veriaci sa môžu spoľahnúť na Božie milosrdenstvo a zaslúbenia. Aj pri vlastnej slabosti a mnohorakom ohrození svojej viery môžu silou Kristovej smrti a zmŕtvychvstania budovať na účinnom prisľúbe Božej milosti v slove a sviatosti a tak si byť istí touto milosťou.

(35) To zdôrazňovali osobitným spôsobom reformátori. V pokušeniach a pochybnostiach má veriaci pozeráť nie na seba, ale iba na Krista a má sa spoliehať jedine na neho. V dôvere v Boží prisľub je si istý svojou spásou, hoci pri pohľade na seba si nikdy nie je istý.

(36) Katolíci môžu akceptovať dôraz reformátorov na to, aby sa viera zakladala na objektívnej skutočnosti Kristovho zaslúbenia, aby odhliadala od vlastnej skúsenosti a dôverovala jedine Kristovmu slovu zaslúbenia (porov. *Matúš* 16, 19; 18,18). S Druhým vatikánskym koncilom katolíci hovoria: Veriť znamená preukazovať *poslušnosť viery*, ktorou sa človek slobodne celý oddáva Bohu,¹⁹ ktorý je medzi nami, aby nás vyslobodil z tmy hriechu a smrti a aby nás vzkriesil pre večný život.²⁰ V tomto zmysle nemožno veriť v Boha a súčasne nepokladať za spoľahlivé jeho zaslúbenia. Nikto nesmie pochybovať o Božom milosrdenstve a Kristovej zásluže. Ale každý môže byť ustarostený o svoju spásu, keď vidí svoje vlastné slabosti a nedostatky. Ale hoci veriaci vie o svojich zlyhaniach, môže si byť istý, že Boh chce jeho spásu (porov. *Pramene* k časti 4.6.).

4.7. Dobré skutky ospravedlnených

(37) Spoločne vyznávame, že dobré skutky - kresťanský život vedený vo viere, v nádeji a láske – prichádzajú z ospravedlnenia a sú jeho ovocím. Keď ospravedlnený žije v Kristovi a koná v prijatej milosti, prináša, povedané biblickými slovami, dobré ovocie. Keďže kresťania bojujú proti hriechu po celý život, tento dôsledok ospravedlnenia je pre nich súčasne záväzkom, ktorý majú plniť. Preto Ježiš i apoštolské spisy kresťanov napomínajú, aby konali skutky lásky.

(38) Podľa katolíckeho ponímania dobré skutky, ktoré sú naplnené milosťou a účinkovaním Ducha Svätého, prispievajú k rastu v milosti, takže sa uchováva spravodlivosť prijatá od Boha a prehĺbuje sa spoločenstvo s Kristom. Keď sa katolíci pridávajú „záslužnosti“ dobrých skutkov, chcú povedať, že podľa biblického svedectva je za tieto skutky prisľúbená odmena v nebi. Takto chcú zdôrazniť zodpovednosť človeka za svoje konanie. Tým však nechcú spochybniť, že dobré skutky majú charakter daru, a už vôbec nemienajú popierať, že ospravedlnenie samo vždy zostáva nezaslúženým darom milosti.

(39) Myšlienku zachovania milosti a rastu v milosti a vo viere majú aj evanjelici. Prízvukujú síce, že spravodlivosť ako prijatie Bohom a účasť na Kristovej spravodlivosti je vždy dokonalá, ale súčasne hovoria, že jej pôsobenie v kresťanskom živote môže rásť. Keď na dobré skutky kresťana pozerajú ako na *ovocie* a *znaky* ospravedlnenia, a nie ako na vlastné *zásluhy*, tak v súlade s Novou zmluvou chápu večný život ako nezaslúženú *odmenu* v zmysle splnenia Božieho sľubu daného veriacim (porov. *Pramene* k časti 4.7.).

5. Význam a dosah dosiahnutého konsenzu

(40) Ponímanie učenia o ospravedlnení predložené v tomto *Spoločnom vyhlásení* ukazuje, že medzi evanjelikmi a katólíkmi jestvuje konsenzus v základných pravdách učenia o ospravedlnení. Vo svetle tohto konsenzu sú zostávajúce rozdiely v jazyku, v teologickom rozpracovaní a v kladení dôrazov pri ponímaní ospravedlnenia, ktoré sa uvádzajú v odsekoch 19 – 39, prijateľné. Preto evanjelické a rímskokatolícke vysvetlenia viery v ospravedlnenie sú vo svojej rozdielnosti navzájom otvorené a nerušia konsenzus v základných pravdách.

(41) V dôsledku toho sa aj odsúdenia učenia zo 16. storočia, pokiaľ sa týkajú učenia o ospravedlnení, javia v novom svetle: Učenie evanjelických cirkví predložené v tomto *Vyhlásení* nespadá pod odsúdenie Tridentského koncilu. Odsúdenia v evanjelických *Symbolických knihách* sa nevzťahujú na učenie Rímskokatolíckej cirkvi predložené v tomto *Vyhlásení*.

(42) Tým sa nezmenšuje vážnosť odsúdení vzťahujúcich sa na učenie o ospravedlnení. Niektoré jednoducho neboli bezpredmetné. Ostávajú pre nás „užitočnými varovaniami“, ktorým musíme venovať pozornosť vo svojom učení a praxi.²¹

(43) Náš konsenzus v základných pravdách učenia o ospravedlnení sa musí prejavovať a osvedčiť v živote a učení našich cirkví. V tomto ohľade ešte stále jestvujú otázky rozličnej závažnosti, ktoré si vyžadujú ďalšie objasnenie. K nim patria okrem iných tieto témy: vzťah medzi Božím slovom a učením cirkvi, učenie o cirkvi, o autorite v cirkvi, o jednote cirkvi, o úrade, o sviatostiach, vzťah medzi ospravedlnením a sociálnou etikou. Sme presvedčení, že konsenzus, ktorý sme dosiahli, poskytuje pevný základ na objasnenie v týchto oblastiach. Evanjelické cirkvi a Rímskokatolícka cirkev sa naďalej budú usilovať, aby sa spoločne

ponímanie prehľbovalo a aby mu umožnili prinášať ovocie v živote a učení cirkví.

(44) Vzdávame vďaku Pánovi za tento rozhodujúci krok k prekonaniu rozdelenia cirkví. Prosíme Ducha Svätého, aby nás naďalej viedol k viditeľnej jednote, ktorá je Kristovou vôľou.

Pramene Spoločného vyhlásenia k učeniu o ospravedlnení

V časti 3. a 4. Spoločného vyhlásenia sa vyskytujú odkazy na formulácie z rôznych evanjelicko-katolíckych dialógov. Konkrétne ide o nasledovné dokumenty:

Vyhlásenie *Všetci pod jedným Kristom (All Under One Christ/Alle unter einem Christus)* k Augsburskému vyznaniu vydané miešanou rímskokatolícko-evanjelickou komisiou, 1980 v: *Rast v zhode (Growth in Agreement/Dokumente wachsender Übereinstimmung)*, vyd. Harding Meyer a Lucas Vischer, anglická verzia – New York/Ramsey, Geneva, 1984, 241-247; nemecká verzia – Paderborn/ Frankfurt 1991,2 zv. I; 323-328.

Denzinger-Schönmetzer, *Enchiridion symbolorum* 32. až 36. vydanie, (ďalej: DS).

Denzinger-Hünemann, *Enchiridion symbolorum* od 37. vydania, (ďalej: DH).

Zhodnotenie štúdie *Odsúdenia reformačnej doby – ešte stále rozdeľujú cirkvi?* Pápežskou radou pre napomáhanie jednoty kresťanov, Vatikán, 1992, nezverejnený dokument (ďalej: PCPCU).

Ospravedlnenie z viery, evanjelici a katolíci v dialógu – Justification by Faith. Lutherans and Catholics in Dialogue VII (Minneapolis 1985); *Rechtfertigung durch den Glauben: Rechtfertigung im ökumenischen Dialog*. Dokumente und Einführung, hg. v. H. Meyer u. G. Gassmann = ÖkPer 12 (Frankfurt 1987) 107-200 (ďalej USA).

Odsúdenia reformačnej doby – ešte stále rozdeľujú cirkvi? – Lehrverurteilungen – kirchentrennung? I. Rechtfertigung, Sakramente und Amt im Zeitalter der Reformation und heute = DiKi 4, hg. v. K. Lehmann u. W. Pannenberg (Freiburg 19883); *The Condemnations of the Reformation Era. Do they Still Divide?* Edited by Karl Lehmann and Wolfhart Pannenberg, Minneapolis, 1990 (ďalej: LV pre nemeckú verziu LV: E pre anglickú verziu).

Stanovisko spoločného výboru Spojenej evanjelicko-luteránskej cirkvi Nemecka a Nemeckého národného výboru Svetového luteránskeho zväzu, týkajúce sa dokumentu *Odsúdenia reformačnej doby – ešte stále rozdeľujú cirkvi?* v: *Odsúdenia učenia v dialógu (Lehrverurteilungen im Gespräch)*, Göttingen, 1993, 57-160 (ďalej VELKD).

K časti 3: Spoločné chápanie ospravedlnenia
(ods. 17 a 18) LV 75 nasl; LV: E 68 nasl. VELKD 95.

– „Na vieru sústredený a forenzne chápaný obraz ospravedlnenia má pre Pavla a v istom zmysle pre Bibliu vôbec, rozhodujúci význam, hoci to nie je jediný biblický ani pavlinistický

spôsob predkladania Božieho diela spásy“ (USA, č. 146).

– „Tak katolíci ako aj evanjelici priznávajú potrebu hodnotiť prax, štruktúry a teológie cirkví podľa toho do akej miery napomáhajú alebo bránia hlásanie Božích slobodných a milostivých zasľúbení v Kristovi Ježišovi, ktoré môžu byť správne prijaté iba vierou“ (č. 28)“ (USA, č. 153).

O „základnom vyhlásení (affirmativa)“ (USA, č.157, porov. 4) sa hovorí:

– „Toto vyhlásenie, rovnako ako samotné učenie reformátorov o ospravedlnení jedine z viery, slúži ako kritérium pre posudzovanie cirkevnej praxe, štruktúr a tradícií práve preto, lebo zodpovedá zásade 'jedine Kristus' (*solus Christus*). Len jemu možno – v konečnom dôsledku – dôverovať ako jedinému prostredníkovi, skrze ktorého Boh v Duchu Svätom vylieva svoje zachraňujúce dary. Všetci účastníci tohto dialógu potvrdzujú, že celé kresťanské učenie a prax, i všetky kresťanské úrady by mali pôsobiť tak, aby napomáhali 'poslušnosť viery' (*Rimanom 1, 5*) v Božie spasiteľné dielo v Ježišovi Kristovi skrze Ducha Svätého na spásu veriacich a na slávu a chválu nebeského Otca“ (USA, 4. 160).

– „Z toho dôvodu si učenie o ospravedlnení z viery – a predovšetkým jeho biblický základ – vždy zachová špecifickú funkciu v cirkvi. Táto jeho funkcia má pripomínať kresťanom, že my, hriešnici, žijeme jedine z odpúšťajúcej Božej lásky, ktorou sa nechávame obdarovať, ale ktorú si v žiadnom prípade – v akejkolvek podobe – nemôžeme 'zaslúžiť', ani ju nemôžeme viazať na predchádzajúce či následné podmienky. Tak sa učenie o ospravedlnení stáva kritériom, ktorým je možné kedykoľvek preskúmať, či si konkrétna interpretácia nášho vzťahu k Bohu môže činiť nárok na pomenovanie 'kresťanská'. Súčasne sa stáva kritériom pre cirkev, ktorým kedykoľvek môže preskúmať, či jej hlásanie a jej prax zodpovedajú tomu, čo jej predložil jej Pán“ (LV 75; LV: E 69).

– „Zhoda v tom, že učenie o ospravedlnení má svoj význam nielen ako osobitná časť z celku vierouky našich cirkví, ale že je tiež kritériom skúmania celého učenia a praxe našich cirkví, je z evanjelického hľadiska základný pokrok v ekumenickom dialógu medzi našimi cirkvami, ktorý možno len uvítať.“ (VELKD 95; porov. 157).

– „Učenie o ospravedlnení má v hierarchii právd u evanjelikov a katolíkov odlišné postavenie. Obe strany však súhlasia s tým, že učenie o ospravedlnení má špecifické postavenie v tom, že je v každej dobe kritériom, ktorým je možné kedykoľvek preskúmať, či konkrétna interpretácia nášho vzťahu k Bohu si môže činiť nárok na pomenovanie 'kresťanská'. Súčasne sa stáva kritériom pre cirkev, ktorým kedykoľvek môže preskúmať, či jej hlásanie a jej prax zodpovedajú tomu, čo jej predložil jej Pán“ (LV 75; LV: E 69).

– „Význam učenia o ospravedlnení ako kritéria pre náuku o sviatostiach, ekleziológiu a etiku si vyžaduje hlbšie štúdium“ (PCPCU 106 nasl.; PCPCU: E 96).

K časti 4.1: *Ludská bezmocnosť a hriech*

vo vzťahu k ospravedlneniu (ods. 19-21)

(LV 48 nasl. a 53; LV: E 42nasl.; 46; VELKD 77-81; 83 nasl.)

– „Tí, v ktorých panuje hriech nemôžu urobiť nič pre to, aby si zaslúžili ospravedlnenie, ktoré je slobodným darom Božej milosti. Dokonca i počiatky ospravedlnenia, napríklad ľútosť, modlitba za milosť a túžba po odpustení musia byť v nás Božím dielom“ (USA, č. 156.3).

– „Záujmom oboch strán je ujasniť, že ... ľudia ... si nemôžu zakladať na svojom vlastnom úsilí. ... Odpoveďou nie je ‚skutok‘. Odpoveď viery je vyvolaná nevynútiteľným slovom zasľúbenia, ktoré prichádza k človeku zvonka. O ‚spolupráci‘ možno hovoriť iba v tom zmysle, že srdce sa zapája, keď sa ho Božie slovo dotýka a pôsobí vieru“ (LV 53, 12-22; LV: E 46f).

– „Len vtedy, keď evanjelické učenie vykladá vzťah Boha k ľuďom v ospravedlnení s dôrazom na Boží *monergizmus* (alebo jediné pôsobenie Krista) takým spôsobom, že dobrovoľné prijatie Božej milosti človekom (ktoré samo je darom Božím), nemá žiadny podstatný význam pri ospravedlnení, potom tvoria tridentské kánony 4,5,6 a 9 ešte stále závažný rozdiel v učení o ospravedlnení“ (PCPCU 25; PCPCU: E 22).

– „Striktný dôraz na pasivitu človeka v otázke jeho ospravedlnenia nemal, z evanjelického pohľadu, nikdy znamenať popretie úplnej osobnej účasti vo viere. Znamenal však vylúčenie akejkoľvek spolupráce na samotnej udalosti ospravedlnenia. Ospravedlnenie samotné je dielom Krista, je jedine dielom milosti“ (VELKD 84, 3-8).

K časti 4.2: *Ospravedlnenie ako odpustenie hriechov a učinenie spravodlivým* (ods. 22-24)
(USA, č. 98-101; LV 53 nasl.; LV: E 47 nasl.;
VELKD 84 nasl.; porov. tiež citáty k 4.3)

– „Ospravedlnenie nás vyhlasuje za spravodlivých a zároveň nás robí spravodlivými. Ospravedlnenie preto nie je právnická fikcia. V ospravedlnení pôsobí Boh to, čo zasľubuje: odpúšťa hriechy a robí nás vskutku spravodlivými“ (USA, č. 156, 5).

– „Teológia reformátorov neprehliada to, na čo kladie dôraz katolícke učenie: stvoriteľský a obnovujúci charakter Božej lásky; ani nehovorí o ... Božej bezmocnosti v otázke hriechu, ktorý v ospravedlnení ‚iba‘ odpúšťa, ale úplne neruší jeho moc ďalej oddeľovať hriešnika od Boha“ (LV 55, 25-29; LV: E 49).

– „Evanjelické učenie nikdy nechápalo ‚svedectvo o Kristovom ospravedlnení‘ ako také, ktoré nemá vplyv na život veriacich, pretože Kristovo slovo pôsobí to, čo hovorí. Evanjelické učenie tiež chápe milosť ako Božiu priazeň, no zároveň aj ako účinnú moc ... ‚pretože tam, kde je odpustenie hriechov, tam je aj život a spasenie‘“ (VELKD 86, 15-23).

– „Katolícke učenie neprehliada to, čo zdôrazňuje evanjelická teológia: osobný charakter milosti a jej spojenie so Slovom; a neobhajuje milosť ako ‚vlastníctvo‘ človeka (i keď len prepožičané) - niečo, čím by mohol disponovať“ (LV 55, 21-24; LV: E 49).

K časti 4.3: *Ospravedlnenie skrze vieru a z milosti*
(ods. 25-27)
(USA, č. 105 nasl.; LV 56-59; LV: E 49-53;
VELKD 87-90)

– „Ak by sme prekladali z jazyka jednej cirkvi do jazyka druhej, potom v reči reformátorov sa hovorí o ospravedlnení skrze vieru, čo zodpovedá v reči katolíkov ospravedlneniu skrze

milosť. Na druhej strane rozumie učenie reformátorov pod jedným výrazom 'viera' to, čo rozumie katolícke učenie (podľa 1. *Korint'anom* 13, 13) pod trojicou výrazov ,viera, nádej, láska'" (LV 59, 5-15; LV: E 52).

– „My kladieme dôraz na to, že viera, v zmysle prvého prikázania znamená vždy lásku k Bohu a nádej v neho a prejavuje sa v láske k bližnému“ (VELKD 89, 8-11).

– „Katolíci ... učia rovnako ako evanjelici, že nič z toho, čo predchádza slobodný dar viery nezasluhuje ospravedlnenie, a že všetky spásonosné Božie dary prichádzajú jedine skrze Krista“ (USA, č. 105).

– „Reformátori ... chápu vieru ako odpustenie a spoločenstvo s Kristom, ktoré je spôsobené samotným slovom zaslúbenia. Toto je základ nového bytia, skrze ktoré je telo mŕtve hriechu a nový človek má svoj život v Kristovi (*sola fide per Christum*). Ale aj keď taká viera nevyhnutne človeka obnovuje, nestavia kresťan svoju dôveru na svojom novom živote, ale jedine na Božom zaslúbení milosti. Prijatie tohto zaslúbenia vo viere postačuje vtedy, ak sa ,viera' chápe ako ,dôvera v zaslúbenie' (*fides promissionis*)“ (LV 56, 18-26; LV: E 50).

– Porov. Tridentský koncil, sesia 6., kap. 7: „...človek dostáva v samotnom ospravedlnení, spolu s odpustením hriechov skrze Ježiša Krista, do ktorého je zaštepený, vliate všetko toto súčasne: vieru, nádej a lásku k bližnému“ (DH 1530; Dekréty ekumenických koncilov, zv. 2, London/Washington DC, 1990, 673).

– „Viera, ktorá sa bezpodmienečne pridŕža Božieho zaslúbenia v Božom slove a sviatosti, podľa evanjelického ponímania, postačuje na spravodlivosť pred Bohom, takže obnova človeka, bez ktorej niet viery, sama osebe neprispieva k ospravedlneniu“ (LV 59, 19-23; LV: E 52).

– „Ako evanjelici trváme na rozlišovaní medzi ospravedlnením a posvätením, medzi vierou a skutkami, čo však neznamená ich oddeľovanie“ (VELKD 89, 6-8).

– „Katolícke učenie sa zhoduje s tým, na čo kladú dôraz evanjelici, totiž že obnova človeka nie je ,príspevkom' k ospravedlneniu a už vôbec nie takým, na ktorý by sa človek mohol odvolávať pred Bohom. Napriek tomu prízvukuje obnovenie človeka milosťou ospravedlnenia, aby zdôraznilo Božiu moc, ktorá tvorí všetko nové; pravdaže tak, že táto obnova vo viere, nádeji a láske nie je ničím iným ako odpoveďou na bezhraničnú Božiu milosť“ (LV 59, 23-29; LV: E 52f).

– „Ak katolícke učenie zdôrazňuje, že milosť treba ponímať osobne a v spätosti so Božím slovom..., že obnova nie je ničím iným ako odpoveďou..., vyvolanou samotným Božím slovom, a že ,obnova človeka nie je príspevkom k ospravedlneniu, a už vôbec nie takým, na ktorý by sa človek mohol odvolávať pred Bohom..., potom sa ho už naša námietka netýka“ (VELKD 89, 12-21).

K časti 4.4: *Ospravedlnený ako hriešnik* (ods. 28-30)
(USA, č.102 nasl.; LV 50-53; LV: E 44 nasl.;
VELKD 81 nasl.)

– „Nech sú totiž [ospravedlnení] akokoľvek spravodliví a svätí, z času na čas upadajú do hriechov každodenného života. Ba čo viac, pôsobenie Ducha Svätého nezbavuje veriaceho

celoživotného zápasu s hriešnymi náklonnosťami. Žiadostivosť a ďalšie následky dedičného a osobného hriechu pretrvávajú podľa katolíckeho učenia v ospravedlnenom, ktorý sa preto dennodenne musí modliť k Bohu o odpustenie“ (USA, č. 102).

– „Učenie Tridentského koncilu a reformátorov sa zhodujú v tom, že dedičný hriech a pretrvávajúca žiadostivosť, sú protivením sa Bohu ...sú predmetom celoživotného zápasu s hriechom ..., že po krste žiadostivosť v ospravedlnenom už neoddeľuje človeka od Boha; povedané s Tridentským koncilom, to už nie je hriech vo vlastnom zmysle slova; povedané jazykom reformátorov, je to *peccatum regnatum*, ‚opanovaný hriech‘“ (LV 52, 14-24; LV: E 46).

– „Ide o otázku akým spôsobom možno u ospravedlneného hovoriť o hriechu bez toho, aby sa obmedzila skutočnosť spásy. Kým evanjelici vyjadrujú toto napätie termínom ‚opanovaný hriech‘ (*peccatum regnatum*), ktorý je vyjadrený v učení o kresťanovi ako o ‚ospravedlnenom a súčasne hriešnikovi‘ (*simul iustus et peccator*), rímskokatolícka strana sa nazdávala, že skutočnosť spasenia možno udržať len odmietnutím hriešneho charakteru žiadostivosti. Ak LV (LV: E) nazve žiadostivosť, ktorá pretrváva v ospravedlnenom ako ‚protivenie sa Bohu‘, a tak ju kvalifikuje ako hriech“, znamená to podstatné zblíženie. (VELKD 82, 29-39).

K časti 4.5: Zákon a evanjelium (ods. 31-33)

– Podľa pavlinistického učenia tu ide o židovský zákon ponímaný ako cesta spásy. Tento bol naplnený a prekonaný v Kristovi. Tak treba chápať túto výpoveď a dôsledky, ktoré z nej vyplývajú.

– Pokiaľ ide o kánony 19 nasl. Tridentského koncilu, VELKD (89, 28-36) hovorí toto: „Desať Božích prikázaní sa, samozrejme, vzťahuje na kresťanov ako to na mnohých miestach vyhlasujú Symbolické knihy. Ak kánon 20 zdôrazňuje, že ‚človek ... je povinný zachovávať Božie prikázania,‘ nevzťahuje sa to na nás; ak však kánon 20 tvrdí, že viera nás môže urobiť blaženými jedine pod podmienkou zachovávanía prikázaní, vzťahuje sa to na nás. Pokiaľ ide o to, čo kánon hovorí o cirkevných prikázaniach, nie je tu protiklad, pokiaľ tieto prikázania sú vyjadrením Božích prikázaní; inak by sa to na nás vzťahovalo.“

K časti 4.6: Istota spásy (ods. 34-36) (LV 59-63; LV: E 53-56; VELKD 90 nasl.)

– „Otázkou je: Ako človek napriek svojej slabosti a s ňou, môže a smie žiť pred Bohom?“ (LV 60, 5 nasl.; LV: E 53).

– „Základom a východiskom (reformátorov)... sú: spoľahlivosť a všeobecná dostatočnosť Božieho zaslúbenia, moc Kristovej smrti a vzkriesenia; ľudská slabosť a v nej obsiahnuté ohrozenie viery a spasenia.“ (LV 62, 17-20; LV: E 56).

– Aj Tridentský koncil zdôrazňuje nevyhnutnosť veriť, že „hriechy sú a vždy boli odpustené iba zdarma (t. j. bez vlastnej zásluhy) len skrze Božie milosrdenstvo pre Krista;“ (DH 1533) a že nesmieme pochybovať o „Božom milosrdenstve, o Kristovej zásluhy a o sile a účinnosti sviatostí“ (DH 1534); pochybnosti a neistota sú na mieste len s ohľadom na seba samého.

– „Luther a jeho nasledovníci idú ešte o krok ďalej: Nabádajú k tomu, že neistota nemá trvať. Máme odvrátiť svoj pohľad od nej a brať konkrétne a osobne vážne objektívnu účinnosť

rozhršenia prichádzajúceho ‚zvonka‘ vo sviatosti pokánia,... Keďže Ježiš hovorí, čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané aj v nebi‘ (*Matúš 16,19*), veriaci ... by vyhlasoval Krista za luhára ... ak by sa skalopevne nespoliehal na istotu Božieho odpustenia prisúdeného v rozhršení.To, že toto spoľahnutie sa môže byť subjektívne neisté – že uistenie o odpustení nie je istota odpustenia (*securitas*), vie Luther práve tak, ako aj jeho odporcovia. Ale toto sa nesmie stať ďalším problémom. Veriaci by mal od neistoty odvrátiť svoj pohľad a hľadiť jedine na Kristovo slovo odpustenia“ (LV 60, 18-34; LV: E 54n).

– „Katolíci dnes môžu uznať úsilie reformátorov zakladať vieru na objektívnej skutočnosti Kristovho zaslúbenia ‚čo rozviažeš na zemi ...‘ a usmerniť pohľad veriacich na jednoznačné slovo rozhršenia ... a (neodsudzovať) Lutherov pôvodný zámer odvrátiť pohľad od osobnej skúsenosti a spoliehať sa jedine na Krista a jeho slovo odpustenia,“ (PCPCU 24).

– Vzájomné odsúdenie týkajúce sa chápania istoty spásy „nemožno zdôvodniť, ak stojíme na pôde biblicky obnoveného pojmu viery... Môže sa síce stať, že človek stratí alebo odmietne svoju vieru a svoju odovzdanosť Bohu a jeho slovu zaslúbenia, ale nemôže veriť a súčasne pokladať Boha za nespoľahlivého pokiaľ ide o jeho slovo zaslúbenia. V tomto zmysle je pravdou aj dnes, že – povedané Lutherovými slovami – viera je istota spásy“ (LV 62, 23-29; LV: E 56).

– K pojmu viery ako ho predkladá Druhý vatikánsky koncil, pozri dogmatickú konštitúciu o Božom zjavení, (*Dei verbum 5*): „Bohu, ktorý zjavuje, patrí poslušnosť viery, ktorou sa človek plne a slobodne odovzdáva Bohu, ponúka *plnú oddanosť rozumu a vôle Bohu, ktorý zjavuje*, a dáva vlastný slobodný súhlas jeho zjaveniu.“

– „Evanjelické rozlišovanie medzi *certitudo* – uistenosťou viery, ktorá hľadá jedine na Krista a pozemskou *securitas* – istotou, ktorá má oporu v ľuďoch, nebolo dostatočne jasne rozobrané v LV. ... Viera nikdy nereflektuje seba samu, ale úplne závisí od Boha, ktorého milosť sa jej privlastňuje skrze slovo a sviatosť, teda zvonka (*extra nos*)“ (VELKD 92, 2-9).

K časti 4.7: *Dobré skutky ospravedlnených*

(ods. 39-41)

(LV 72 nasl.; LV: E 66 nasl.; VELKD 92 nasl.)

– „... koncil vylučuje možnosť zaslúžiť si milosť - teda ospravedlnenie – (can. 2; DS 1552) a zakladá zaslúženie si večného života na dare milosti samotným začlenením sa do Krista (can. 32; DS 1582): Dobré skutky sú teda darované ‚zásluhy‘. Tam, kde reformátori napádajú ‚bezbožnú dôveru‘ vo vlastné skutky, koncil výslovne vylučuje akékoľvek pomyslenie na nárok a falošnú istotu (*securitas*) (cap. 16: DS 1548 nasl.) Je zrejmé ... že koncil chce nadväzovať na Augustína, ktorý zaviedol pojem záslužnosti, aby – hoc aj priznávajúc dobrým skutkom charakter daru – konštatoval zodpovednosť človeka“ (LV 73, 9-18; LV: E 66).

– Ak rozumieme používaniu pojmu „príčinnosti“ v kánone 24 v osobnom zmysle, ako je to v prípade 16. kapitoly *Dekréty o ospravedlnení*, kde je nosnou myšlienkou spoločenstva s Kristom, potom môžeme katolícke učenie o zásluhách opísať tak, ako je to uvedené v prvej vete druhého odstavca časti 4.7: dobré skutky prispievajú k rastu v milosti, takže sa uchováva spravodlivosť prijatá od Boha a prehlbuje sa spoločenstvo s Kristom.

– „Mnohé protiklady by sa mohli jednoducho odstrániť tým, že by sme výraz ‚zásluhy‘ (*meritus*), ktorý vyvoláva nedorozumenie ponímali a posudzovali v súvislosti s pravým

významom biblického pojmu ‚mzda‘ alebo ‚odmena‘“ (LV 74, 7-9; LV: E 67).

– „Evanjelické *Symbolické knihy* zdôrazňujú, že ospravedlnený človek je zodpovedný za to, aby nepremárnil získanú milosť ale v nej žil... Takto hovoria *Symbolické knihy* o zachovaní milosti a raste v nej. Ak kánon 24 chápeme podľa tohto významu spravodlivosti, totiž že sa prejavuje v človeku a na človeku, potom sa na nás nevzťahuje. Ak sa však ‚spravodlivosť‘ v kánone 24 vzťahuje na prijatie kresťana pred Bohom, vzťahuje sa na nás; pretože táto spravodlivosť je vždy dokonalá; v porovnaní s ňou sú skutky kresťanov len ‚ovocím‘ a ‚znameniami‘“ (VELKD 94, 2-14).

– „Pokiaľ ide o kánon 26, odkazujeme na *Apológiu*, kde je život večný opísaný ako odmena: „... Vyznávame, že večný život je odmena, lebo je niečím čo nám patrí – nie pre naše zásluhy, ale pre zasľúbenie“ (VELKD 94, 20-24).

Spoločné oficiálne stanovisko Svetového luteránskeho zväzu a Katolíckej cirkvi

1. Na základe súhlasu dosiahnutého v Spoločnom vyhlásení k učeniu o ospravedlnení vyhlasujú Svetový luteránsky zväz a Katolícka cirkev spoločne: „Ponímanie učenia o ospravedlnení predložené v tomto Vyhlásení ukazuje, že medzi evanjelikmi a katolíkmi jestvuje konsenzus v základných pravdách učenia o ospravedlnení“ (SV 40). Svetový luteránsky zväz a Katolícka cirkev na základe tohto konsenzu spoločne vyhlasujú: „Učenie Evanjelickej cirkvi predložené v tomto Vyhlásení nespadá pod odsúdenie Tridentského koncilu. Odsúdenia v evanjelických Symbolických knihách sa nevzťahujú na učenie Rímskokatolíckej cirkvi predložené v tomto Vyhlásení“ (SV 41).

2. S ohľadom na uznesenie Rady Svetového luteránskeho zväzu o Spoločnom vyhlásení zo dňa 16. júna 1998 a s ohľadom na odpoveď Katolíckej cirkvi na Spoločné vyhlásenie zo dňa 25. júna 1998, ako aj so zreteľom na otázky vznesené obidvoma stranami, pripojené konštatovanie (označené ako *Dodatok*) ďalej objasňuje konsenzus dosiahnutý v Spoločnom vyhlásení. Z toho je zrejmé, že niekdajšie vzájomné odsúdenia učenia sa nevzťahujú na učenie partnerov tohto dialógu, predložené v Spoločnom vyhlásení.

3. Obaja partneri dialógu sa zaväzujú pokračovať v štúdiu biblických základov učenia o ospravedlnení a prehľbovať ho. Aj nad rámec toho, o čom sa hovorí v *Spoločnom vyhlásení* a pripojenom *Dodatku* budú hľadať spoločné ponímanie učenia o ospravedlnení. Na základe dosiahnutej zhody je žiaduce, aby pokračoval dialóg najmä o problémoch, ktoré sa uvádzajú v *Spoločnom vyhlásení* (SV 43) ako také, ktoré si vyžadujú ďalšie objasnenie, aby bolo dosiahnuté plné cirkevné spoločenstvo a jednota v rôznosti, v ktorej by mali byť zostávajúce rozdiely „zmierené“ a neboli by viac rozdeľujúcou silou. Evanjelici a katolíci budú ekumenicky pokračovať vo svojich úsiliach interpretovať svojím spoločným svedectvom posolstvo o ospravedlnení v jazyku zrozumiteľnom dnešnému človeku a vo vzťahu k individuálnym a spoločenským výzvam našich čias.

Týmto aktom podpísania Katolícka cirkev a Svetový luteránsky zväz potvrdzujú Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení v jeho celosti.

Dodatok k Spoločnému oficiálnemu stanovisku

1. Nasledujúce vysvetlenia podčiarkujú súhlas v základných pravdách učenia o ospravedlnení, ktorý bol dosiahnutý v *Spoločnom vyhlásení k učeniu o ospravedlnení* (SV). Tým je zrejmé, že niekdajšie vzájomné odsúdenia sa nevzťahujú na katolícke a evanjelické učenie o ospravedlnení predložené v tomto Vyhlásení.

2. Spoločne vyznávame: „Jedine milosťou vo viere v Kristovo spasiteľné dielo a nie pre naše zásluhy nás Boh prijíma a dostávame Ducha Svätého, ktorý obnovuje naše srdcia, keď nám dáva schopnosť a vyzýva nás konať dobré skutky“ (SV 15).

A) „Spoločne vyznávame, že Boh odpúšťa hriech z milosti a zároveň oslobodzuje človeka od zotročujúcej moci hriechu ...“. Ospravedlnenie je odpustenie hriechov a učinenie spravodlivým, čím Boh „udeľuje dar nového života v Kristovi“ (SV 22). „Ospravedlnení sme teda z viery, máme pokoj s Bohom...“ (*Rimanom* 5, 1), „aby sme sa volali Božími deťmi. A nimi sme“ (1. *Jánov* 3,1). Skutočne a vnútorne sme obnovení pôsobením Ducha Svätého a vždy zostávame závislí od jeho pôsobenia v nás. „Preto ak je niekto v Kristu, je novým stvorením. Staré veci pominuli, hľa, nastali nové“ (2. *Korint'anom* 5, 17). Ospravedlnení už nie sú v tomto zmysle hriešnikmi.

Mýlili by sme sa však, keby sme hovorili, že sme bez hriechu (porov. 1. *Jánov* 1, 8-10; porov. SV 28). „Všetci sa v mnohom prehrešujeme“ (Jakub 3, 2). „Kto si uvedomuje svoje poblúdenia? Zbav ma aj skrytých vín!“ (Žalm 19, 13). Keď sa modlíme, môžeme len ako colník povedať: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu“ (*Lukáš* 18, 13). Naše liturgie to vyjadrujú rozmanitým spôsobom. Spoločne počúvame napomenutie: „Nech teda nekraľuje hriech vo vašom smrteľnom tele. Neposlúchajte jeho žiadosti“ (*Rimanom* 6, 12). To nám pripomína, že moc hriechu a jeho pôsobenie sústavne ohrozuje kresťana. V tomto zmysle môžu evanjelici a katolíci spoločne chápať kresťana ako *simul iustus et peccator*, odhliadnuc od ich rozdielnych prístupov k tejto téme, ako to hovorí SV 29-30.

B) Pojem *concupiscentia* má na katolíckej a evanjelickej strane odlišný význam. V evanjelických *Symbolických knihách sa concupiscentia* chápe ako žiadostivosť človeka, ktorou človek hľadá sám seba a ktorú vo svetle duchovne chápaného zákona vnímajú ako hriech. Podľa katolíckeho chápania je concupiscentia náklonnosť pochádzajúca z hriechu a nabádajúca na hriech, ktorá ostáva v človekovi aj po krste. Napriek uvedenému rozdielom môže evanjelická strana uznať, že žiadostivosť sa môže stať bránou, cez ktorú na človeka útočí hriech. Pre moc hriechu nosí celý človek v sebe náklonnosť stavať sa proti Bohu. Podľa katolíckeho a evanjelického chápania táto náklonnosť „nezodpovedá pôvodnému Božiemu plánu s človekom“ (SV 30). Hriech má osobný charakter a vedie k oddeleniu od Boha. Je sebeckou žiadostivosťou starého človeka, nedostatkom dôvery a lásky k Bohu.

O skutočnosti spásy darovanej v krste a ohrození mocou hriechu možno hovoriť tak, že na jednej strane sa zdôrazňuje odpustenie hriechov a obnovenie človeka v Kristovi cez krst a na druhej strane sa konštatuje, že aj ospravedlnený je „stále vystavený moci hriechu, ktorý ešte vždy dolieha svojimi nápormi (porov. *Rimanom* 6, 12-14) a nie je zbavený celoživotného zápasu proti odporu sebeckých žiadostí starého Adama voči Bohu“ (SV 28).

C) Ospravedlnenie sa deje „jedine milosťou“ (SV 15 a 16), len skrze vieru, človek je ospravedlnovaný „bez skutkov“ (*Rimanom* 3, 28; porov. SV 25). „To, čo dáva vieru je milosť nie len vtedy, keď viera v človeku nanovo začína, ale tak dlho ako sama trvá“ (Tomáš Akvinský, *S.Th* II/II 4,4 ad 3). Pôsobenie Božej milosti nevyklučuje konanie človeka: Boh pôsobí všetko, chcenie aj konanie, preto sme vyzvaní namáhať sa (porov. *Filipanom* 2, 12

nasl.). „...len čo Duch Svätý, ako sme povedali, započne v nás slovom a sviatosťami svoje dielo znovuzrodenia a obnovenia, je isté, že z moci Duchu Svätého môžeme i máme spoluúčinkovať...“ (*Formula svornosti* II, 65 nasl.; BSLK 897, 37 nasl.)

D) Ako spoločenstvo ospravedlneného s Bohom vo viere, nádeji a láske, je milosť neprestajne prijímaná cez Božie spásnotvorné pôsobenie (porov. SV 27). Ospravedlnený je však zodpovedný za to, aby milosť nepremárnil, ale v nej žil. Požiadavka robiť dobré skutky je požiadavka žiť vieru (BSLK 197, 45 nasl.) Dobré skutky majú ospravedlnení konať preto, „aby bolo pevné (ich) povolanie, to je aby nestratili povolanie, ak by nanovo zhrešili“ (*Obrana Augsburského vierovyznania* XX, 13; BSLK 316, 15-18; s odvolaním na 2. Petrov 1,10. porov. tiež *Formula svornosti* IV, 33; BSLK 948, 9-23). V tomto zmysle sa evanjelici a katolíci môžu zhodnúť v chápaní toho, čo o „zachovaní milosti“ hovorí SV 38 a 39. Samozrejme „nič z toho, čo v ospravedlnenom človeku predchádza slobodný dar viery alebo nasleduje za ním, nie je ani dôvodom ospravedlnenia, ani zásluhou, ktorá by k nemu viedla“ (SV 25).

E) Ospravedlnením sme bezpodmienečne prijatí do spoločenstva s Bohom. To zahŕňa aj prísľub večného života: „Lebo ak sme s ním zrástli podobnosťou jeho smrti, budeme jedno s ním aj podobnosťou vzkriesenia“ (*Rimanom* 6, 5; porov. Ján 3, 36; *Rimanom* 8, 17). Ospravedlnení budú pri poslednom súde súdení aj podľa svojich skutkov (porov. *Matúš* 16, 27; 25, 31-46; *Rimanom* 2, 16; 14, 12; 1. *Korint'anom* 3, 8; 2. *Korint'anom* 5, 10 atď.). Kráčame v ústrety súdu, pri ktorom Boh vo svojom milostivom rozsudku prijme všetko, čo v našom živote a konaní zodpovedá jeho vôli. Všetko čo je nesprávne v našom živote, bude odhalené a neprejde do večného života. Formula svornosti hovorí: „Veď je Božia vôľa a výslovný rozkaz, aby veriaci konali dobré skutky, ktoré Duch Svätý spôsobuje vo veriacich. Takéto sú pre Krista aj Bohu milé, majú sľúbenú slávnú odmenu v tomto i v budúcom živote“ (*Formula svornosti* IV, 38; BSLK 950, 18-24). Každá odmena je však odmenou z milosti, na ktorú nemáme žiaden nárok.

3) Učenie o ospravedlnení je mierou a skúšobným kameňom kresťanskej viery. Tomuto kritériu nemôže odporovať žiadne učenie. V tomto zmysle je učenie o ospravedlnení „nevyhnutným kritériom, ktorého cieľom je neprestajne orientovať celé učenie a prax našich cirkví na Krista“ (SV 18). Ako také má svoju pravdu a jedinečný význam v celkových súvislostiach zásadného trojičného vierovyznania cirkvi. „Evanjelici a katolíci majú spoločný cieľ vo všetkom vyznávať Krista, ktorému treba nadovšetko dôverovať ako jedinému prostredníkovi (porov. 1. *Timotejovi* 2, 5nasl.), skrze ktorého Boh v Duchu Svätom dáva samého seba a vylieva svoje obnovujúce dary“ (SV 18).

4) Odpoveď Katolíckej cirkvi nespochybňuje autoritu evanjelických synod ani Svetového luteránskeho zväzu. Katolícka cirkev a Svetový luteránsky zväz začali a viedli tento dialóg ako rovnocenní partneri (*par cum pari*). Bez ohľadu na rozdielne chápanie autority v cirkvi rešpektuje každý z partnerov postup, ktorý viedol k rozhodnutiam o učení toho druhého.

Terminologická poznámka k slovenskému prekladu

Pri príprave prekladu textov *Spoločného vyhlásenia k učeniu o ospravedlnení, Spoločného oficiálneho stanoviska a Dodatku (Annexu) k Spoločnému oficiálnemu stanovisku* vychádzala

zmiešaná pracovná skupina z dvoch pracovných verzií prekladu. Jednu z nich pripravila Evanjelická cirkev a. v. na Slovensku, druhú za katolícku stranu Spolok svätého Vojtecha. Pri ich porovnaní sa ukázalo množstvo rozdielov. Veľká časť z nich bola daná tým, že evanjelikmi pripravený text vychádzal z anglickej verzie originálu, katolícky z nemeckej. Medzi samotnými verziami originálu bolo možné konštatovať množstvo odlišností. Pri príprave definitívneho prekladu sme brali do úvahy oba originály a obe verzie prekladu. Výsledný text je ovocím dlhých diskusií pri hľadaní optimálnej formulácie, čím vernejšej teologickému obsahu a čím presnejšie vyjadrenej v slovenskom jazyku. Najproblematickejší bol preklad kľúčového slova *Rechtfertigung/ Justification*, a to pre neustálenosť slovenskej teologickej terminológie v tomto ohľade. Katolícka verzia navrhovala výraz *ospravodlivenie*. V slovenských katolíckych prekladoch Svätého písma sa síce tiež používa ako termín slovo *ospravedlnenie*, ale proti jeho používaniu sa najnovšie vynárajú námietky zakladajúce sa na jeho významovej nejednoznačnosti a tým aj teologickej nepresnosti. *Ospravedlnenie* v dnešnom slovenskom spisovnom jazyku znamená predovšetkým *prepáčenie, odpustenie* v zmysle spoločenskej konvencie, kým *ospravodlivenie* v teologickom zmysle je (*per definitionem*) „odpustenie hriechov a *urobenie spravodlivým* milosťou ospravodlivenia, ktorá nás robí Božími deťmi“ (SV 27). Katolícki biskupi sa na svojom plenárnom zasadnutí vyjadrili, že ak by preklad termínu, pod ktorým obe strany teologicky myslia tú istú pravdu mal pôsobiť ťažkosť, súhlasia s použitím termínu *ospravedlnenie*, s patričným vysvetlením. Objavili sa aj ďalšie drobné rozdiely, napríklad výraz „zasľúbenie“ či „prisľúbenie“, skratky biblických kníh atď. Pretože ide o spoločný preklad *Spoločného vyhlásenia*, určený na praktické i odborné používanie v Katolíckej i Evanjelickej cirkvi na Slovensku, rozhodli sme sa napokon pre jednotné kritérium, ktorým je slovenský ekumenický preklad Novej zmluvy z roku 1995, schválený vtedajším predsedom Konferencie biskupov Slovenska Mons. Rudolfom Balážom a generálnym biskupom Evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku ThDr. Júliusom Filom. Prednosť sme dávali termínom, ktoré používa tento preklad. Zároveň všetky novozákonné citáty sú prebrané z tohto prekladu. Z evanjelických prameňov sa odvolávame na slovenské vydanie *Symbolických kníh*. Rozdielnosť v používaní skratiek biblických kníh sme preklenuli používaním ich celého názvu. Problémom bol aj ďalší kľúčový termín cirkvi. Keď sa explicitne používa ako úplný názov inštitúcie (Katolícka cirkev, Rímskokatolícka cirkev, Evanjelická cirkev a.v.) používali sme majuskuly. V ostatných prípadoch sme používali minusculu, vlastnú všeobecnému pomenovaniu. V tomto riešení možno vidieť momentálny kompromis, ktorý je zároveň výzvou pracovať na vývoji odbornej teologickej terminológie vo vnútri oboch cirkví. Rozvoj ekumenizmu, ako to dokazujú práve problémy s prekladom *Spoločného vyhlásenia*, si však bude, ako vidno, vyžadovať aj ekumenickú spoluprácu v oblasti terminológie.

**Za pracovnú skupinu prekladateľov
Marián Gavenda a Ondrej Prostredník**

Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení

Vydal Spolok svätého Vojtecha v Trnave
a Transcius v Liptovskom Mikuláši v roku 2004.

Zodpovedný redaktor PhDr. Marian Veselý

Technická redaktorka Danuša Čupková

Poznámky

* Vysvetlenie významu a používania termínu „ospravedlnenie“, „ospravodlivenie“, ako aj ďalšie terminologické upresnenia pozri v Terminologickej poznámke, str. 46

** Anglická a nemecká verzia dokumentu používa výraz „Lutheran“, „lutherisch“. V slovenskom preklade sa používa výraz „evanjelický“, ktorý sa v minulosti i v súčasnosti používa v súvislosti s Evanjelickou cirkvou a. v. na Slovensku a je zároveň zaužívaným výrazom na pomenovanie členských cirkví Svetového luteránskeho zväzu aj inde vo svete.

1 Šmalkaldské články, II,1;

2 „rector et iudex super omnia genera doctrinarum“, Weimarské vydanie Lutherových spisov; WA 39, I, 205.

3 Treba poznamenať, že viaceré evanjelické cirkvi medzi svoje záväzné symbolické spisy zahŕňajú len Augsburské vyznanie a Lutherov Malý katechizmus. Tieto texty neobsahujú žiadne odsúdenia učenia o ospravedlnení vo vzťahu k Rímskokatolíckej cirkvi.

Poznámka k prekladu: Výrazom evanjelické Symbolické knihy je prekladaný výraz „lutherische Bekenntnisschriften“ alebo „Lutheran Confessions“.

4 Správa Spoločnej luteránsko-rímskokatolíckej študijnej komisie Das Evangelium und die Kirche, 1972 („Malta Bericht“): Dokumente wachsender Übereinstimmung (DwÜ). Všetky správy a konsenzuálne texty interkonfesionálnych rozhovorov na svetovej úrovni. Zväzok I. 1931-1982, vyd. v. H. MEYER (Paderborn-Frankfurt 19912), 248-271. Anglická verzia zverejnená v Growth in Agreement, 168-189.

5 Gemeinsame Römisch-katholische/Evangelisch-lutherische Kommission (vyd.), Kirche und Rechtfertigung. Das Verständnis der Kirche im Licht der Rechtfertigungslehre (Paderborn-Frankfurt 1994).

6 Lutherisch/Römisch-Katholischer Dialog in den USA: Rechtfertigung durch den Glauben (1983): Rechtfertigung im ökumenischen Dialog. Dokumente und Einführung, vyd. v. H. Meyer u. G. Gassmann = ÖkPer 12 (Frankfurt 1987), 107-200.

7 Lehrverurteilungen – kirchentrennend? I. Rechtfertigung, Sakramente und Amt im Zeitalter der Reformation und heute = DiKi 4, hg. v. K. Lehmann u. W. Pannenberg (Freiburg-Göttingen 1988).3

8 Gemeinsame Stellungnahme der Arnoldshainer Konferenz, der Vereinigten Kirche und des Deutschen Nationalkomitees des Lutherischen Weltbundes zum Dokument „Lehrverurteilungen – kirchentrennend?“, Ökumenische Rundschau 44 (1995), 99-102. Pozri tiež stanoviská, ktoré podčiarkujú túto rezolúciu, v Lehrverurteilungen im Gespräch, Die ersten offiziellen Stellungnahmen aus den evangelischen Kirchen in Deutschland, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1993.

9 Slovo „cirkev“ sa v tomto Vyhlásení používa ako vyjadrenie sebaochopenia zúčastnených cirkví, bez zámeru vyriešiť všetky ekzeziologické otázky vzťahujúce sa k tomuto pojmu.

10 Porov. „Malta Report“ ods. 26-30; Rechtfertigung durch den Glauben ods. 122-147. Z poverenia Dialógu o ospravedlnení v Spojených štátoch amerických nepavlinistické novozmluvné texty rozobral John Reumann v publikácii Righteousness in the New Testament. Na jeho príspevok reagovali Joseph A. Fitzmeyer a Jerom D. Quinna (Filadelfia; New York, 1982), s. 124-180. Výsledky tejto štúdie boli zhrnuté v správe o dialógu Justification by Faith v odsekoch 139-142.

11 Porov. Alle unter einem Christus (Všetci pod jedným Kristom), 14, DwÜ I, 323-328.

12 Porov. WA 8, 106; americké vydanie 32, 227

13 Porov. DS 1528

14 Porov. DS 1530

15 Porov. Obrana II, 38-45

16 Porov. DS 1515

17 Porov. DS 1515

18 Porov. DS 1545

19 Porov. DV 5

20 Porov. DV 4

21 Lehrverurteilungen – kirchentrennend?, 32

<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ekumenicke-dokumenty/c/spolocne-vyhlasenie-k-uceniu-o-ospravedlneni>

(27.2.2018)